

## En problematisk definisjon

---

(Siden er under utvikling.)

Det finnes flere definisjoner av hva mobbing er. Definisjonen som blir brukt av Utdanningsdirektoratet i forbindelse med Elevundersøkelsen lyder:

Mobbing er "*gjentatt negativ eller "ondsinnet" atferd fra en eller flere rettet mot en elev som har vansker for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig og sårende måte er også mobbing*". Atferden må finne sted 2 eller 3 ganger i måneden eller oftere for å defineres som mobbing.

Det er et spørsmål hva som er hensikten med definisjonen over, og hva den kan brukes til. Definisjonen kan ha en verdi i kategoriseringssammenheng, hvor den gir tall på hva som skal regnes for mobbing. Den kan således brukes i statistikker, og til sammenlikning. For å forstå hva som kreves for å skape endring har den imidlertid ingen verdi.

### Definisjon uten praktisk verdi

---

For alle praktiske formål er dette en ubrukelig definisjon for skolen.

- Den er irrelevant i forhold til lovverket.
- Den er uten praktisk verdi for at skolen skal bli god for alle. Definisjonen utelater mye av krenkende atferd som både kan oppleves som mobbing, og som kan gi utrygghet.
- Den har ingen nytte for forståelsen av hva man må gjøre noe med for at mobbing og krenkende atferd skal opphøre, og skolen skal bli god for alle.
- Den står i veien for nødvendig arbeid med krenkelser og usikkerhet.

### Definisjonen blir målestrek og tiltaksgrense

Definisjonen av mobbing fremstår som målestreken for hva som er akseptabelt på den ene siden, og hva som er uakseptabelt på den annen. Alt innenfor definisjonen regnes som mobbing, og må gjøres noe med. Dette gjenspeiles i skolen, i media, hos politikere og i den allmene debatten, hvor grensen går mellom mobbing og ikke mobbing. Alt annet blir irrelevant i mobbe-

sammenheng.

Definisjonen av mobbing blir for rigid og snever, og gir et galt bilde av utfordringene i skolen. Definisjonen fanger ikke opp alt av mobbing, krenkende atferd og forhold som skaper utrygghet. Definisjonen tar blant annet ikke høyde for ulikt alvor i krenkelser. Om en elev opplever grisebank hver tjuende skoledag, dvs. en gang i måneden, så faller dette utenfor definisjonen av mobbing. En elev som derimot får en negativ kommentar to ganger i måneden, kommer innenfor definisjonen. Det blir galt.

Selv om det verken er uttalt eller ment slik, så kan definisjonen av mobbing lett fremstå som et mål på, og en grense for:

- hva man må godta og ikke
- hva elever bør tåle og ikke
- hvor skolen skal ha fokuset sitt og ikke
- når det skal gjøres en innsats for å endre, og ikke
- hvor innsatsen skal settes inn, og ikke

Definisjonen tar ikke høyde for disse forholdene. Skal en definisjon ha en verdi, så må den kunne brukes praktisk og målrettet for å skape endring. Det er ikke tilfelle med dagens definisjon. Da går den røde streken ved mobbing. Alt som faller utenfor definisjonen blir av mindre verdi, selv om det er nettopp dette det må gjøres noe med. Det er enkeltkrenkelser som får utvikles og gjenta seg, som fører til mobbing.

### **Nødvendig innsats faller utenfor definisjonen**

Definisjonen sier noe om hva som er mobbing, og derfor også hva det er skolen skal endre, slik at det ikke lenger skal foregå mobbing. Alt som ikke er med i den gjeldende definisjonen, er altså ikke mobbing.

Paradokset er at for å få bukt med mobbing, slik den er definert, så må man arbeide med krenkende atferd som *ikke er tatt med i definisjonen*. Det er krenkende atferd som faller utenfor definisjonen av mobbing, som blir til mobbing. Mobbing er en rekke av enkeltkrenkelser. For å få bukt med mobbing må skolen avdekke og gripe førstegangskrenkelser, for at ytterligere krenkelser ikke skal finne sted.

## **Både begrep og definisjonen stjeler fokus**

Bruken av begrepet "mobbing", og den rådende definisjonen av hva mobbing er, er rotfestet og vanskelig å komme forbi. Både begrepet og definisjonen dominerer totalt, både i skolen, i media, i allmenheten og blant politikere, og angir hvordan skolen bør tenke. Det gjør det vanskelig å vurdere annerledes, se andre tilnærminger, tenke "utenfor boksen", og ta nye grep.

Les også: **Hva er mobbing?**

Det blir mobbingen man "skal til livs", skal gjøre noe med, og ikke enkeltkrenkelsene som er bestanddelene i mobbing. Fokuserer man på mobbingen, så har den skjedd allerede. Det er umulig å få bukt med mobbing i skolen, uten å kjenne til og gjøre noe med enkeltkrenkelsene.

Satt på spissen kan man si at den rådende definisjonen står i veien for at mange elever skal få det godt i skolen.

## **Opplevelse av krenkelse og mobbing er subjektiv**

Prinsipielt bør det være opp til den som er utsatt for krenkende atferd og mobbing, å definere hvorvidt man har opplevd seg mobbet eller ikke. Både opplevelsen og toleransegrensen vil være ulike, men vil synliggjøre et behov for endring, og et behov for å bli tatt på alvor. Med få og små unntak har ingen rett til å sette seg som overdommer over andre sin opplevelse av en situasjon. Opplevelser er subjektive.

Les mer om **Prinsipper**.

En snever definisjon av hva mobbing er, fratar alle som opplever å være utsatt for mobbing, men som faller utenfor definisjonens ordlyd, retten til å oppleve seg mobbet. Eleven som en gang i måneden blir pisket med våte håndklær, eller klynget opp på knaggen i gymgarderoben, har ikke rett til å oppleve seg mobbet. Og omgivelsene kan hevde at "Nei, han blir ikke mobbet".

## **Definisjonen er feilaktig**

Definisjonen slår fast at en elev må ha "vansker for å forsvare seg", for at det skal være mobbing. Det er ikke alltid riktig. Elever kan være sterke nok, men det er vanskelig å forsvare seg mot gjentatt krenkende atferd, uten å ta i bruk de samme maktmidlene, eller til og med maktmidler som er enda verre.

Det er ikke "vansker med å forsvare seg" som alltid kjennetegner den som er utsatt, men viljen til å ta maktmidler i bruk. Mange sterke elever kan ha en høy terskel for å krenke, eller "ta igjen". En annen sak er det at disse elevene over tid kan bli brutt ned av krenkelsene de opplever, og at de av den grunn kan ha vanskelig for å forsvare seg.

Definisjonen slår også fast at atferd må være negativ og ondsinnet. Det er ikke alltid tilfelle. En elev kan oppleve seg krenket og mobbet, uten at alle som er med på dette er klar over at de krenker. Elever kan ha korte antenner for andres reaksjon, de kan være ubetenksomme, eller bare følge normen og gjør som de andre.

Elever kan oppleve seg krenket daglig, uten at omgivelsene nødvendigvis er klar over hvordan utsagn eller handlinger treffer. Et slikt forhold som går igjen er kallenavn som mange bruker, men som eleven det gjelder ikke liker. Eleven kan oppleve at mange krenker, men at det er vanskelig å si i fra.

### **Opplæringsloven gjør definisjonen av mobbing irrelevant i skolesammenheng**

Veileder til opplæringsloven slår fast at skolen har ansvar for å avdekke all krenkende atferd i skolen, og dernest iverksette nødvendige tiltak for å stoppe krenkelsene. Utdanningsdirektoratets definisjon av mobbing omfatter bare en del av krenkelsene som skjer i skolen, og har derfor liten verdi i forhold til skolens arbeid og ansvar for at alle skal oppleve trygghet. Skolen har en omsorgsplikt for alle elever som må være i skolen, også for de elevene som opplever krenkelser som faller utenfor definisjonen av mobbing.

### **Veileder til Opplæringslovens paragraf 9a**

#### **Flere eksempler**

---

- Eleven som krenker i øst og vest hele tiden, men som ikke treffer den enkelte ofte; er han en mobber?
- Eleven som opplever mange krenkelser fra omgivelsene, men bare av og til fra den samme; blir han mobbet? Har han rett til å oppleve seg mobbet?
- En sterk elev som opplever gjentatte og hyppige krenkelser fra en annen elev, men som har en langt høyere terskel for å skulle ta i bruk

virkemidler som krenker tilbake; blir han mobbet, selv om han ikke er i en underlegen situasjon i forhold til mobberen?

- En elev som ofte har det morsomt på andres bekostning, gjennom kommentarer, smil, latter, etterlikning etc; Er han en mobber dersom han ikke er ondsinnet eller negativ?
- En elev som selv mener at han erter på en morsom måte; er han en mobber?
- Er det forskjell på intensitet og alvorsgrad? Blir eleven som får juling eller får ting ødelagt en gang i måneden, mobbet? Blir eleven som får sårende kommentarer hver fjortende dag, mobbet?

Alle eksemplene over synliggjør svakheter med den rådende definisjonen av mobbing.

Forståelse av begrepet "mobbing" kan også være svært forskjellig. Noen kan omtale enkelthendelser som mobbing, mens andre avviser at mobbing har funnet sted dersom man ikke strengt kan koble den til definisjonen. Var det "ondsinnet"? Hadde man "vanskelig med å forsvare seg"? Skjer det så ofte som 2-3 ganger i måneden? *"Nei, du blir ikke mobbet. Han mente det bare på tull, du virker som en sterk elev, og det skjer jo bare en gang i måneden."*

## **Prinsipper og føringer**

---

Det finnes noen prinsipper som bør gjelde dersom skolen skal ta krenkelsesproblematikk på alvor:

- Opplevelsen av å bli krenket er subjektiv
- Definisjonsretten til hvorvidt det foregår krenkelser eller ei, bør som hovedregel ligge til den som opplever dette

For skolen bør det stå klart at det alltid er krenkende atferd man skal til livs, og ikke mobbing. Mobbing blir både ullent og for tolkbart, mens enkeltkrenkelser er lettere å forholde seg til for alle som arbeider i skolen.

Man bør bort fra begrepet mobbing og snakke mer om krenkelser, hvordan avdekke krenkelser, stoppe krenkelser og forebygge for krenkelser.

**Det er krenkende atferd man skal til livs i skolen, før den oppstår, før den blir gjentakende og før den blir til mobbing. Det er både mulig å gjøre, og eneste farbare vei for å gjøre en elevgruppe fri for mobbing.**